Χρήστος Καραζούπης

Από την συντονιστική Γραμματεία

του Πανελληνίου Παρατηρητηρίου

Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών

Το τελευταίο διάστημα έχουν πυκνώσει οι αποκαλύψεις σχετικά με τις αρπαγές κοινοτικών πόρων από τους επιτήδειους της απορρόφησης κοινοτικών προγραμμάτων, τα λεγόμενα «κοράκια» και «τρωκτικά» που λυμένουν το χώρο τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Αν συγκεντρώσει κανείς όλες αυτές τις περιπτώσεις θα διαπιστώσει ότι εκατοντάδες εκατομμύρια και δισεκατομμύρια αντί να πάνε στην ενίσχυση της παραγωγής και την αγορά της εργασίας όπως είναι ο προορισμός τους, τα κονδύλια αυτά πηγαίνουν στις τσέπες των επιτήδειων γραφείων διαμεσολαβητών και διαπλεκόμενων ιδιωτών και επιχειρήσεων.

Παρόμοιες σκανδαλώδεις περιπτώσεις ακούμε και βλέπουμε συχνά αποσπασματικά στον τύπο. Σχετικά με λεγόμενες «Μαφίες των προγραμμάτων» έχουν αποκαλυφθεί πρόσφατα κομπίνες μαμούθ στην ψηφιακή σύγκλιση,(Βήμα 9 Φεβρουαρίου) όπως παλαιότερα σε μεγάλες αγροτικές επιχειρήσεις, σε Δήμους, γραφεία συμβούλων αλλά ακόμη και σε Μ.Κ.Ο. και συνεταιρισμούς.

Βεβαίως οι ΜΚΟ παρά τα αντιθέτως προβαλλόμενα από τον τύπο, καταλαμβάνουν ένα πολύ μικρό ποσοστό αναλογικά με το μέγεθος της διαφθοράς και αυτό δεν είναι τυχαίο, καθώς επιχειρείται να δυσφημιστεί το σύνολο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών προηγείται να εξισωθεί το φαινόμενο με αυτά που έχουν γίνει στην τοπική αυτοδιοίκηση, τις επιχειρήσεις και τα εμπλεκόμενα στελέχη της κρατικής γραφειοκρατίας.

Εδώ επίσης πρέπει να επισημάνουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της αρπαγής και προφανώς το μεγαλύτερο, γίνεται από την λεγόμενη νομιμοποιημένη διαφθορά γραφειοκρατίας και εμπλεκόμενων διαμεσολαβητών και επιχειρήσεων που διαφεύγει τον ουσιαστικό νομικό έλεγχο. Η διαφορά των παράνομων επιδοτήσεων που μπορεί να καταλήξει στη δικαιοσύνη από την νομιμοποιημένη διαφθορά της γραφειοκρατίας, είναι ότι στη πρώτη περίπτωση εντοπίζεται από τους ελέγχους, ενώ στη δεύτερη περίπτωση είναι καλυμμένη γραφειοκρατικά και μπορεί να εντοπιστεί μόνον όταν υπάρχει έλεγχος και φυσικό αντικείμενο του έργου.

Για να γίνουμε πιο σαφέστεροι, υπάρχει η κλεπτοκρατία που γίνεται με παραποιημένα οικονομικά στοιχεία, παραστατικά και φορολογικές αποδόσεις και οι κομπίνες που γίνονται πιο συστηματικά και οι οποίες παρουσιάζουν άψογη «γραφειοκρατική» τεκμηρίωση χωρίς το ανάλογο φυσικό αντικείμενο.

Μια τρίτη εκδοχή της νομιμοποιημένης διαφθοράς είναι η λαθροχειρία της γραφειοκρατίας σε σχέση με τους σκοπούς και τις προδιαγραφές αυτών των επιχορηγήσεων και αυτό συνοψίζεται στην εκτροπή των πόρων προς αλλότριους σκοπούς και στόχους.

Έτσι, προγράμματα που προορίζονται για κοινωνικούς σκοπούς από τη Ε.Ε καταλήγουν να εξυπηρετούν το πελατειακό πολιτικό σύστημα και προνομιούχες συντεχνίες του δημοσίου.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των προγραμμάτων για την κοινωνική οικονομία, τη δια βίου μάθηση και την ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού και της απασχόλησης. Εδώ το πρόβλημα ξεκινά από την πηγή του, τις κρατικές και περιφερειακές διαχειριστικές αρχές που σχεδιάζουν αυτά τα προγράμματα, όπως πχ κοινωφελής εργασία, προγράμματα ΤΟΠΣΑ, ΤΟΠΕΚΟ, δια βίου μάθησης και άλλα, στα οποία αντικειμενικός σκοπός είναι η δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο 4019/2011 αλλά καταλήγουν για μια ακόμη φορά στη βιομηχανία σεμιναρίων χωρίς πρακτικό αντίκρισμα.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι από τα δύο δις που είχαν προγραμματιστεί το 2011 από τη Κυβέρνηση Παπανδρέου για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας μόνον τα 500 εκατ. πήγαν τελικά προς το σκοπό τους τα υπόλοιπα φρόντισε ο Βενιζέλος αργότερα να διατεθούν πάλι στο δημόσιο δια μέσω του ΟΑΕΔ και άλλων κρατικών οργανισμών πάλι προς εξυπηρέτηση του πελατειακού κράτους.

Εάν αξιολογήσει κανείς αντικειμενικά τα αποτελέσματα σε αυτά τα προγράμματα, η αποτελεσματικότητα είναι μηδαμινή, ο βασικός λόγος είναι ότι αντί να ενισχυθούν οι τελικοί ωφελούμενοι συνεταιριστές και εργαζόμενοι, τα κονδύλια εξανεμίζονται στο κόστος μιας τεράστιας δαιδαλώδους γραφειοκρατίας.

Το κόστος αυτής της δαιδαλώδους γραφειοκρατίας μαζί με την συμβουλευτική, φτάνει στο ποσοστό του 30 % αυτών των πόρων, ένα επιπλέον 30% πηγαίνει για τη κατάρτιση επιμόρφωση κλπ , ένα 20% σε ενημέρωση –δικτύωση και ημερίδες που καταλήγει σε ένα αναμάσημα τυποποιημένων και ακατανόητων πληροφοριών για τον κόσμο, ένα 10% για τον συντονισμό αυτών των έργων που βρίσκουν δουλειά ως επιστημονικό προσωπικό και ένα 10% περίπου για το λειτουργικό κόστος των φορέων υλοποίησης.

Έτσι, από όλους αυτούς τους διαθέσιμους πόρους για τους αντικειμενικά ωφελούμενους, πηγαίνει μηδέν εις το πηλίκων. Βέβαια αυτοί που κάνουν τον σχεδιασμό, θα μας πουν ότι εκπαιδεύουν το ανθρώπινο δυναμικό και πράγματι πολλές φορές έχουν εκπαιδεύσει 5-6 φορές τα ίδια άτομα στη «βιομηχανία» των επιδοτούμενων σεμιναρίων χωρίς στο τέλος να βρίσκουν δουλειά, ενώ σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία μόνο το 2% από τους επιμορφωνόμενους βρίσκει απασχόληση.

Μολαταύτα παρά την παταγώδη αποτυχία, το «πανηγύρι» αυτό κατασπατάλησης των κοινοτικών πόρων συνεχίζεται, η ελίτ της Ελληνικής γραφειοκρατίας και αυτοί που διαχειρίζονται αυτά τα προγράμματα είναι καλά οργανωμένοι. Έχουν εξασφαλίσει τις απαραίτητες προσβάσεις τους και τις κατάλληλες πιστοποιήσεις για να διατηρήσουν στην ουσία ένα «κλειστό» επάγγελμα.

Συνήθως δεν προκηρύσσονται προγράμματα και ειδικά μεγάλων προϋπολογισμών, εάν προηγουμένως δεν έχει γίνει η συνεννόηση που θα πάνε και ποια θα είναι η κατανομή τους.

Έτσι, από τις 10.000 περίπου οργανώσεις Κοινωνίας των Πολιτών που είναι ενεργές δεν είναι παραπάνω από 200 που έχουν μυηθεί στο κλειστό σύστημα των κλειστών επαγγελμάτων απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων. Σποραδικά μια φορά στην επταετία βγαίνει και κάποιο πρόγραμμα με μεγαλύτερη διάχυση που συμμετέχουν 500 με 700 φορείς αλλά πρόκειται για ψίχουλα.

Για να μείνει κλειστό το επάγγελμα η Ελληνική γραφειοκρατία επινόησε την πιστοποίηση της διαχειριστικής επάρκειας η οποία είναι και μοναδική σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια περιττή γραφειοκρατική διαδικασία αφού σε κάθε υποψηφιότητα εξετάζεται κάθε φορά η επάρκεια του φορέα προκειμένου να υλοποιήσει σχετικά προγράμματα. Με το τέχνασμα της γενική διαχειριστικής επάρκειας που επεβλήθη και με δεδομένο ότι οι υποβολές πιστοποίησης έγιναν μόνο μια χρονική περίοδο αποκλείονται με αυτό τον τρόπο χιλιάδες άλλοι φορείς.

Αυτή την περίοδο αναμένεται η προκήρυξη για τις περιφερειακές δομές στήριξης της κοινωνικής οικονομίας, οι μυημένοι, γραφεία και οργανώσεις, έχουν στα χέρια τους την προκήρυξη που έγινε με διαρροές και προετοιμάζονται πυρετωδώς, για να απορροφήσουν 60.000.000€ που θα μοιραστούν σε 19 τέτοιες περιφερειακές δομές στήριξης.

Έτσι, τους τελευταίους 2-3 μήνες έχουμε δει διάφορες πρωτοβουλίες «βιομηχάνων» και εκπροσώπων της βιομηχανίας σεμιναρίων να διοργανώνουν ημερίδες με θέμα γενικώς την κοινωνική οικονομία χωρίς βέβαια να αποκαλύπτουν το σκοπό αυτής της ευαισθησίας τους και γιατί επιλέγουν αυτή την θεματολογία.

ο πραγματικός λόγος βέβαια είναι ότι οι «συμπράξεις» φορέων που θα επιλεχθούν να διαχειριστούν αυτά τα προγράμματα πρέπει κατά τα τυπικά, να είναι ανοιχτές να έχουν ως προαπαιτούμενο την ωριμότητα της πράξης κάτι που τεκμηριώνεται με μια προηγούμενη ημερίδα ή συνέδριο στην κοινωνική οικονομία και αυτό έχει μπει ως απαίτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έχοντας αυτές τις πληροφορίες υπόψη, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μέσω του Πανελλήνιου Παρατηρητηρίου τις έθεσε ανοιχτά στην διάθεση όλων των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών που έχουν τα συγκεκριμένα προσόντα και προϋποθέσεις να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στις ανοιχτές κοινωνικές αναπτυξιακές συμπράξεις των περιφερειών. Γνωρίζοντας ότι οι ανοιχτές συμπράξεις είναι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης στα «κοράκια» των κοινοτικών προγραμμάτων.

Σε πρακτικό επίπεδο η διαφάνεια και η συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών είναι ο μόνος τρόπος να αντιμετωπιστούν τα συνήθη αρπακτικά. Τέσσερεις τουλάχιστον ανοικτές πρωτοβουλίες στην Αττική, κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλονίκη, περιφέρεια Θεσσαλίας και περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν προχωρήσει σε διαβουλεύσεις με το σύνολο της τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε τα προγράμματα αυτά να μην καταλήξουν πάλι στους επιτήδειους.

Αλλά δεν είναι τόσο απλό να ξεπεραστούν οι επιτήδειοι που έχουν δημόσιες σχέσεις και διαθέτουν και το χρήμα να κινηθούν «κατάλληλα».

‘Ετσι, αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν ενοχλήσει σφόδρα τους φορείς των «κλειστών» επαγγελμάτων στο τομέα της διαχείρισης κοινοτικών πόρων. Στην αρχή προσπάθησαν να διαβάλουν αυτές τις πρωτοβουλίες, όταν όμως διαπίστωσαν ότι αρκετοί φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας υιοθέτησαν τη ανοιχτότητα των πρωτοβουλιών, αναδιπλώθηκαν και προσπαθούν να ελέγξουν εκ των έσω προς όφελος τους τις εξελίξεις

Να τι προβάλουν για να ξαναελέγξουν το «παιχνίδι». Προβάλλουν την προηγούμενη μακρόχρονη εμπειρία τους στην απορρόφηση πόρων, διεκδικούν να είναι εκείνοι συντονιστές εταίροι και να περιορίσουν την συμμετοχή άλλων με το επιχείρημα ότι δεν έχουν εμπειρία τέτοιων προγραμμάτων, ξαναπροβάλλουν δηλαδή την εμπειρογνωμοσύνη τους. Την εμπειρία τους, την απορρόφηση πόρων με την γραφειοκρατική «χαρτοβιομηχανία» χωρίς φυσικό αντικείμενο προς δόξα των διαμεσολαβητών των επιτηδευματιών και των κλειστών επαγγελμάτων του χώρου.

Στη Θεσσαλονίκη για παράδειγμα και στη Θεσσαλία, υπάρχουν αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες που έχει απορροφήσει εκατομμύρια για προγράμματα κατάρτισης και δημιουργία ΚοιΝΣεΠ με μηδαμινό κοινωνικό αποτέλεσμα, αντιθέτως υπάρχει κοινωνικός συνεταιρισμός τροφίμων με εκατοντάδες μέλη και λειτουργεί εξαιρετικά χωρίς καμία επιδότηση και με μεγάλο κοινωνικό αντίκρισμα. Υπάρχουν για παράδειγμα οργανώσεις, που έχουν υλοποιήσει προγράμματα κοινωφελούς εργασίας όπως η (ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΑΛΜΥΡΟΥ «ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ», ΔΙΚΤΥΟ «ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ»
κ.λ.π) με μεγάλη επιτυχία και προστιθέμενη αξία (ανάδειξη, προστασία, φύλαξη των αρχαίων μνημείων της Θεσσαλίας κ.λ.π) Ποιος λοιπόν φορέας πρέπει να μπει μπροστά, οι συνεταιρισμοί συλλογικές οργανώσεις με κοινωνική βάση ή κατά επάγγελμα οι «απορροφητήρες» κοινοτικών προγραμμάτων.

Τι όμως δεν έχουν υπολογίσει οι πονηροί των κλειστών επαγγελμάτων; Δεν έχουν υπολογίσει ότι αυτή τη φορά όμως η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών είναι υποψιασμένη, ότι υπάρχουν κάποιοι που επαγρυπνούν για την διάχυση πληροφοριών και τη διαφάνεια. Η διαφάνεια μπορεί να γίνει το εργαλείο διαβούλευσης και διάχυσης των πόρων προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας και όχι των πονηρών διαμεσολαβητών.

Επίσης θα πρέπει να αναδειχτεί ότι υπάρχουν κοινωνικές οργανώσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις που έχουν επιτύχει θαυμαστά αποτελέσματα χωρίς καμία επιδότηση, συνεταιρισμοί στο χώρο των τροφίμων, στο χώρο της υγείας κλπ. που όταν βρεθούν σε τέτοιες ανοιχτές συμπράξεις έχουν ένα ακαταμάχητο επιχείρημα, να ζητήσουν αξιολόγηση των προτεινόμενων φορέων όχι με βάση την εμπειρογνωμοσύνη τους μόνο στην απορρόφηση των προγραμμάτων αλλά με βάση το κοινωνικό αποτέλεσμα που είχαν με την χρήση των πόρων που έχουν απορροφήσει μέχρι τώρα.

Η κοινωνική και αντικειμενική αξιολόγηση των φορέων είναι κάτι που μπορεί να το κάνει αξιόπιστα μόνο το σύνολο της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών με αυτοκάθαρση στο χώρο, όταν λειτουργεί με την οριζόντια οργάνωση και με ανοιχτή διαβούλευση όλων των ενεργών πολιτών. Έτσι με αυτή την διαδικασία της ανοιχτής διαβούλευσης το Πανελλήνιο Παρατηρητήριο σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει αυτή την φορά ώστε οι πόροι να διαχυθούν στην κοινωνία και να πάνε στους πραγματικούς δικαιούχους. Και θα το πετύχει με την επαγρύπνηση του συνόλου των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών.